

УДК 65.018.2:338

Бояринова К.О.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ЕКОНОМІЧНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ В ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОМУ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСНО-ЗМІСТОВНА ХАРАКТЕРИСТИКА

У статті розкрито сутнісно-змістовну характеристику економічного функціонування в інноваційно-орієнтованому розвитку промислового підприємства. Обґрунтовано визначення поняття на основі категоріальних характеристик інноваційного розвитку, економічного простору, економічної діяльності та економічних функцій. Зазначено, що функціонування промислового підприємства в інноваційно-орієнтованому розвитку відбувається у зовнішньому та внутрішньому економічному просторі, що включає економічні процеси виробництва, розподілу, обміну та споживання з традиційною та інноваційною орієнтацією. Підкреслено, що саме інноваційно-орієнтована спрямованість економічної діяльності забезпечує інноваційний розвиток підприємства, включаючи виконання економічних функцій складовими внутрішньоорганізаційної системи підприємства. Досліджено змістовність економічного функціонування в інноваційно-орієнтованому розвитку промислового підприємства за законами організації, які діють в динаміці. Запропоновано авторський підхід до його трактування.

Ключові слова: економічна діяльність, економічне функціонування, інноваційно-орієнтований розвиток, промислове підприємство.

ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ В ИННОВАЦИОННО-ОРИЕНТИРОВАННОМ РАЗВИТИИ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ: СУЩНОСТНО-СОДЕРЖАТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА

Бояринова Е.А.

В статье раскрыта сущностно-содержательная характеристика экономического функционирования в инновационно-ориентированном развитии промышленного предприятия. Обосновано определение понятия на основе категориальных характеристик инновационного развития, экономического пространства, экономической деятельности и экономических функций. Отмечено, что функционирование промышленного предприятия в инновационно-ориентированном развитии происходит во внешнем и внутреннем экономическом пространстве, включая экономические процессы производства, распределения, обмена и потребления с традиционной и инновационной ориентацией. Подчеркнуто, что именно инновационно-ориентированная направленность экономической деятельности обеспечивает инновационное развитие предприятия, включая выполнение экономических функций составляющими внутриорганизационной системы предприятия. Исследована содержательность экономического функционирования в инновационно-ориентированном развитии промышленного предприятия по законам организации, которые действуют в динамике. Предложен авторский подход к его трактовке.

Ключевые слова: экономическая деятельность, экономическое функционирование, инновационно-ориентированное развитие, промышленное предприятие.

ECONOMIC FUNCTIONING IN INNOVATION-ORIENTED DEVELOPMENT OF AN INDUSTRIAL ENTERPRISE: DESCRIPTION OF THE SENSE AND CONTENT

Boiarynova K.

The article describes the sense and content of economic functioning in innovation-oriented development of an industrial enterprise. The author has substantiated a definition of the concept with the use of categorical characteristics of innovation development, the economic environment, economic activity, and economic functions. The author has noted that functioning of an industrial enterprise in innovation-oriented development occurs in the external and internal economic environments, which include traditional or innovation-oriented economic processes of production, distribution, exchange, and consumption. The author has substantiated that the very innovation-oriented orientation of economic activity provides innovative development of an enterprise, including performing economic functions by components of an internal organizational system of an enterprise. The author has researched concise of economic functioning in innovation-oriented development of an industrial enterprise in conformity with laws of organizing, which apply in the dynamics. The author proposes an own approach to defining the concept.

Keywords: economic activity, economic functioning, innovation-oriented development, industrial enterprise.

Постановка проблеми. Розвиток наукових підходів в теорії фірм, теорії інновацій та інноваційного розвитку підприємств у формуванні методологічного підґрунтя інноваційного типу розвитку за ускладнених процесів досягнення його цільового рівня такими економічними системами потребує розкриття сутності та змісту економічного функціонування підприємства в інноваційно-орієнтованому розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження наукових праць щодо виявлення сутності функціонування, його ролі та взаємозв'язку з розвитком дало можливість виявити ключові змістовно-методологічні акценти функціонування підприємства в розвитку: 1) передумова розвитку як підтримуючий процес його життєдіяльності (відповідно до трактувань [1; 2]), 2) базис та джерело розвитку (відповідно до [2]); 3) безперервний процес ([3]), адже навіть за умови переходу з одного стану в інший економічна система продовжує функціонувати. Як зазначає В.П. Супрун, стрижнем економічного розвитку є утворення нової якості, що неможливо без функціональної організації системи, а функціонування економічної системи є специфічним моментом її розвитку, оскільки розвиток здійснюється з безперервного конкретно-історичного процесу функціонування системи, тому саме функціонування робить процес розвитку багатшим і повнішим та є його моментом невіддільно від нього [4, с. 17–18]. Необхідність запровадження інноваційної діяльності на промислових підприємствах одночасно з їх економічною діяльністю потребує розкриття змісту економічного функціонування в інноваційно-орієнтованому розвитку.

Постановка завдання. Мета статті полягає в розкритті сутнісно-змістовної характеристики економічного функціонування в інноваційно-орієнтованому розвитку промислового підприємства, визначенні та обґрунтуванні його трактування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Трактування функціонування підприємства в інноваційно-орієнтованому розвитку як економічного функціонування ґрунтується на ряді категоріальних характеристик інноваційного розвитку економічного розвитку, економічного простору, економічної діяльності та економічних функцій. По-перше, за визначенням науковців, інноваційний розвиток – розвиток економічний, який засновано на економічному зростанні завдяки якісній зміні техніко-технологічних і організаційно-економічних чинників процесів виробництва і розподілу, економічних благ, що сприяє структурним зрушенням в економіці [5, с. 57]. По-друге, функціонування підприємства в інноваційно-орієнтованому розвитку відбувається у зовнішньому

та внутрішньому економічному просторі, а також ґрунтується на здійсненні економічної діяльності.

За визначенням О.А. Биякова, економічний простір виконує функцію першочергового, системостворюючого, поглинаючого в себе інші простори, елементами якого вважаються економічний процес, економічний інтерес та економічний час [6]. Економічне функціонування в інноваційно-орієнтованому розвитку, на відміну від безпосередньо інноваційного розвитку відбувається невідривно від сукупності економічних процесів підприємства, включаючи функціонування виробничої, управлінської та фінансово-інвестиційної систем, діяльність та навчання персоналу, процеси фінансування виробництва, матеріально-технічне забезпечення, ремонт та оновлення обладнання, реалізацію традиційної продукції, інвестиційну діяльність, взаємодію зі споживачами як традиційної, так і інноваційної продукції, впровадження і використання маркетингових, управлінських, організаційних продуктів та процесних інновацій і нововведень. Економічні процеси охоплюють усе, що дає реальна практика функціонування економічної системи, а саме виробництво, розподіл, обмін і споживання [7]. Економічними процесами у розрізі окресленого розподілу за економічного функціонування промислового підприємства в інноваційно-орієнтованому розвитку є:

1) економічні процеси виробництва, а саме забезпечення оборотності запасів, фінансування закупівель матеріалів, технологій, обладнання, нематеріальних активів; реалізація заходів щодо економії завдяки нововведенням; освоєння нової техніки та виробництва нових продуктів, безпосередньо організація та реалізація виробничих процесів на основі енергозберігаючих, низьковитратних технологій або ж інноваційної продукції тощо;

2) економічні процеси розподілу, а саме розподіл прибутку на підвищення ефективності економічної чи інноваційної діяльності, реалізацію інвестиційної діяльності; розподіл матеріальних ресурсів на виробництво основної та збільшення обсягів виробництва інноваційної чи високотехнологічної продукції; розподіл персоналу підприємства відповідно до фахової зрілості, компетенцій, креативного потенціалу; розподіл прав власності на об'єкти інтелектуальної власності між розробниками, власниками підприємства, інвесторами; розподіл прибутку від економічної діяльності між власниками, від інноваційної діяльності між власниками та венчурними інвесторами у разі їх наявності;

3) економічні процеси обміну, а саме продаж продукції з гарантійним обслуговуванням чи її реалізації під «ключ» як процедури обміну знаннями; комерціалізація інновацій, продаж інновацій чи інноваційної продукції, трансфер технологій, обмін знаннями під час залучення партнерів в процеси розроблення продукції;

4) економічні процеси споживання, а саме озброєння працівників основними засобами, нематеріальними активами; використання матеріальних ресурсів під час виробництва, нематеріальних ресурсів, зокрема, як інструмента підвищення вартості підприємства; освоєння венчурних інвестицій та фінансових ресурсів на реалізацію інноваційних проектів тощо.

Економічними інтересами підприємства, що економічно функціонує в умовах інноваційно-орієнтованого розвитку, є збільшення прибутковості, забезпеченої доданою вартістю, зниження витратності виробничих процесів, підвищення рентабельності виробництва, зокрема, через застосування інноваційних технологій; підвищення конкурентоспроможності, рентабельності продажів на основі реалізації унікальної продукції або низького рівня її собівартості, або високої якості досягнутих на основі застосування зберігаючи новітніх технологій, впровадження маркетингових чи організаційних інновацій; підвищення рентабельності виробничих фондів завдяки техніко-технологічному оновленню тощо.

Економічний час – це співвідношення між економічними процесами щодо тривалості формування можливого результату цих процесів [6]. Тобто за економічного функціонування підпри-

емства в інноваційно-орієнтованому розвитку протікання економічних процесів має бути збалансованим за динамікою зростання їх позитивних результатів.

Функціонування виробничо-економічної системи, якою є промислове підприємство, ґрунтується на здійсненні економічної діяльності як основного чинника розвитку та предмета її існування. Зазвичай науковцями розвивається ідея впливу інноваційного розвитку на економічну діяльність підприємства, однак, на нашу думку, саме інноваційно-орієнтована спрямованість економічної діяльності забезпечує інноваційний розвиток підприємства. Економічна діяльність науковцями трактується як інтегратор результатів різних сторін діяльності підприємства: науково-технічної, маркетингової, виробничої, збутової, матеріально-технічного постачання, організаційної, планової, зовнішньоекономічної, фінансової [8]. Економічна діяльність промислового підприємства в інноваційно-орієнтованому розвитку за укрупненим складом включає три головні компоненти: виробнича, управлінська та фінансово-інвестиційна діяльність. Інноваційною діяльністю у сфері господарювання вважається діяльність зі створення на підставі об'єктів права інтелектуальної власності інноваційних продуктів, готових до безпосереднього впровадження (використання) в умовах конкретного виробництва чи господарської діяльності, їх комерціалізації та впровадження (використання) як інновацій у виробництві та соціальній сфері, що здійснюється на основі реалізації інвестицій, з отриманням нової або суттєво удосконаленої продукції, виконанням інноваційних робіт, наданням інноваційних послуг, а також підвищенням техніко-технологічних показників відповідної господарської діяльності та виробничого процесу [9, с. 30]. Тобто можна стверджувати, що підприємством інноваційна діяльність здійснюється за виробничої діяльності у разі створення, впровадження інновацій, за фінансово-інвестиційної у разі фінансування інноваційних проектів, закупівлі новітнього обладнання тощо, а також під час управлінської за організації комерціалізації, колабораційних відносин з партнерами тощо.

Економічне функціонування в інноваційно-орієнтованому розвитку забезпечується виконанням не тільки економічних функцій підприємства як суб'єкта економічного простору, але й його складовими внутрішньоорганізаційної системи підприємства, зокрема на виробничу складову покладаються такі функції: формування умов забезпечення функціональності виробничого середовища, забезпечення циклічності фінансово-інвестиційних потоків у виробничій системі, створення умов та простору реалізації основної операційної діяльності підприємства, створення уречевлених умов інноваційного виробництва, формування когнітивного потенціалу, трансформованого у інноваційні нематеріальні активи; на управлінську – управління персоналом та забезпечення ефективності його діяльності; забезпечення реалізації бізнес-намірів, економічних відносин; розвиток креативного та інноваційного потенціалу; на фінансово-інвестиційну – забезпечення фінансово-інвестиційними ресурсами внутрішньоорганізаційної діяльності; формування іміджу підприємства в бізнесовій та фінансовій сферах; формування іміджу підприємства, паритетності економічних інтересів; забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Економічне функціонування підприємства в інноваційно-орієнтованому розвитку здійснюється на основі законів організації, які діють в динаміці. Відповідно до закону онтогенезу [10] в процесі функціонування економічна система розвивається за стадіями життєвого циклу, початкові етапи якого потребують креативності та новаторських підходів до організації функціонування, етапи зростання впровадження у виробництво інноваційних продуктів, відповідних запитам ринку, фази зрілості та старіння – заміни застарілої продукції або ж запровадження інноваційних бізнес-моделей діяльності. З огляду на закон самозбереження [10] довготривалість режиму економічного функціонування в інноваційно-орієнтованому розвитку забезпечується постійними процесами оновлення, впровадження інноваційних змін, інноваційною сприйнятливістю та адаптивністю, забезпеченням інноваційної стійкості. За законом інформованості [10] (впорядкованості) економічне функціонування підприємства здійснюється за отримання інфор-

мації через взаємодію з суб'єктами зовнішнього середовища щодо інноваційних розробок, інвестиційних пропозицій на інноваційні проекти, стартапи, які могли б бути адаптовані до потреб підприємства тощо. Закон синергії [10] передбачає необхідність економічного функціонування підприємства в інноваційно-орієнтованому розвитку в інтеграційній єдності та взаємодії елементів, об'єктів його внутрішнього середовища, гармонійного поєднання економічних та інноваційних процесів, впливу інноваційно-розвинених підсистем на підсистеми з нижчим рівнем інноваційного розвитку.

Закон єдності аналізу і синтезу [10] визначає необхідність постійного моніторингу динаміки економічного функціонування підприємства, виявлення відхилень від бажаного рівня та спрямування виробничо-економічної системи на інноваційно-орієнтований розвиток. Відповідно до закону диференціації і універсалізації функцій [10] в процесі функціонування елементи економічної системи виконують власні функції, спрямовані на забезпечення чи реалізацію інноваційно-орієнтованого розвитку, які інтеграційно забезпечують виконання функцій усією виробничо-економічною системою, що пролонгується на інтенсифікацію інноваційно-орієнтованого розвитку суб'єктів економічного простору функціонування підприємства.

Економічне функціонування підприємства в інноваційно-орієнтованому розвитку є комплексним явищем, яке відображає динамічний процес функціонування, керований інноваціями або зорієнтований на позитивний економічний результат завдяки їх використанню, заснований на реалізації інноваційно місткої економічної діяльності та здійснюваний у економічному просторі через виконання економічних функцій, обумовлених економічним інтересом.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, сутнісно-змістовна характеристика економічного функціонування в інноваційно-орієнтованому розвитку промислового підприємства ґрунтується на категоріальних характеристиках інноваційного розвитку, економічного простору, економічної діяльності та економічних функціях. Економічне функціонування підприємства в інноваційно-орієнтованому розвитку відбувається в режимі, за якого економічні процеси містять складові, що забезпечують інноваційну сприйнятливість підприємства, готовність та інноваційну спрямованість його розвитку; забезпечується виконанням економічних функцій завдяки функціонуванню внутрішнього середовища підприємства, взаємодіючими функціональними середовищними системами, що включають функціональні інноваційно-орієнтовані осередки та інтегрують протікання економічних та інноваційних процесів підприємства; керується інноваційною політикою як ідеологією інноваційно-орієнтованого розвитку; оперується динамічними здатностями втримання режиму функціонування в інноваційно-орієнтованому розвитку, включаючи спроможність до змін; ґрунтується на економічному зростанні завдяки системності реалізації інноваційно-орієнтованої господарської діяльності.

1. Карпущина Н.И. Противоречия между функционированием и развитием социально-экономической системы как генетическая основа кризисов / Н.И. Карпущина, Е.А. Шибанова-Роенко // Студенческий научный форум : материалы IV Международной студенческой электронной научной конференции (15 февраля–31 марта 2012 года) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.rae.ru/forum2012/187/276>.

2. Бажутин А.С. Концептуальные и методологические основы определения понятия кризиса / А.С. Бажутин // Вестник Удмуртского университета. – 2008. – Вып. 2. – С. 5–17.

3. Лепейко Т.І. Розкриття сутності функціонування та розвитку підприємства / Т.І. Лепейко, О.В. Мазоренко // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Вып. 232. – Т. V. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2007. – С. 1226–1231.

4. Супрун В.П. Структура развития экономического процесса / В.П. Супрун // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 11 (149). – С. 16–26.

5. Губернаторов А.М. *Методология и организация управления инновационным развитием отрасли* : дисс. ... докт. экон. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / А.М. Губернаторов ; Федеральное государственное образовательное бюджетное учреждение высшего образования «Финансовый университет при Правительстве Российской Федерации». – М., 2015. – 342 с.

6. Бияков О.А. *Теория экономического пространства: методологический и региональный аспекты* / О.А. Бияков. – Томск : Изд-во Том. ун-та, 2004. – 152 с.

7. *Економічна енциклопедія* : у 3 т. / редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Видавничий центр «Академія», 2000– . – Т. 1. – 864 с.

8. Шишмарьова Л.О. *Ефективність економічної діяльності промислового підприємства* : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / Л.О. Шишмарьова ; Харківський держ. економічний ун-т. – Х., 2000. – 19 с.

9. Гордієнко С.Г. *Інноваційна діяльність: проблеми, сутність, змістовні складові та напрями удосконалення* / С.Г. Гордієнко // *Часопис Академії адвокатури України*. – 2014. – Том 7. – № 2 (23). – С. 15–32.

10. *Управління підприємствами: сучасні тенденції розвитку* : [монографія] / [Н.П. Гончарова, О.С. Федонін, Г.О. Швиданенко та ін.] ; заг. ред. О.С. Федоніна. – К. : КНЕУ, 2006. – 288 с.

E-mail: boyarinovaea@ukr.net